

ИВАН ВАЗОВ - „НЕМИЛИ-НЕДРАГИ“

МАКЕДОНСКИ - МЕЖДУ АВАНТЮРИЗМА И ГЕРОИЗМА

В повестта „Немили-недраги“ Иван Вазов изгражда събирателния образ на българския хъш - измъчен и страдащ в ежедневието, патриот и идеалист, герой в миналото и в мечтите си. Персонажите носят и своята неповторима индивидуалност. Измежду всички се откроява Македонски - най-реалистичният образ в повестта. Със своята приспособимост и непредсказуемост, със смелостта и дързостта си, с беззаветния си патриотизъм и отдаденост на делото, той е и най-колоритният сред хъшовете.

Вазов не идеализира героите си, а ги поставя в различни ситуации, разкривайки и мизерното им ежедневие, което невинаги е достойно, и възвишените им мечти. При-нудени да се борят за физическото си оцеляване, хъшовете и крадат, и лъжат, и използват дребни хитрости. Авторът ясно подчертава, че не това е определящото за живота и духовната същност на хъшовете. Те са ръководени от светлия си идеализъм, от мечтата да се бият за отечеството, от безкористния си патриотизъм.

Македонски заема особено място сред хъшовете - той е най-земният образ сред тях. Несгодите са оставили своя отпечатък върху него. В портретното описание авторът обръща особено внимание на очите му - лукави и дръзки - те разкриват противоречивостта в неговия характер. Македонски винаги е център на компанията със своя пламенен характер. Той е способен да измами, да обиди, но още в следващия момент е готов да помогне на нуждаещия се. Често спестява истината, което предизвиква недоволството на останалите. Но героят има магнетично въздействие върху околните и те го слушат в захлас. Смелостта и мъжеството му са доказани в миналите битки: „Никой не знаеше нищо за миналото му, преди да дойде във Влашко, освен това, че той е бил войвода на някаква хайдушка чета в Македония. Може би тоя слух беше причината, дето той упражняваше осезателно влияние въз другарите си хъшове“. Със своята приспособимост и съобразителност успява да оцелее в трудните за емигрантите времена.

Македонски Живее на границата между авантюризма и героизма, между низкото и възвишеното. Изтъкано от противоречия и контрасти, поведението на героя е доказателство за силния дух и борбения характер на българския хъш.

Изобретателността и бързата му мисъл го правят най-подходящ за трудната задача, поставена пред хъшовете - да се занесе писмо до Левски в Русчук. С искрена пламенност и настойчивост Македонски бързо убеждава другите, че е най-подходящият човек за мисията. Поел отговорната задача, героят се преобразява коренно - на преден план в характера му излизат най-достойните му черти - смелост, сила на духа, чувство за дълг. Той е готов да рискува живота си, но да оправдае доверието, което му е гласувано.

Природните описания в началото на десета глава са в унисон с преживяванията на Македонски и внушават мрачно, тягостно предчувствие. Студът е сковал всичко наоколо, непрогледна тъмнина обгръща замръзналата река, „черни, шумящи, сърдити талози“ крият непреодолима заплаха. Зимната стихия, опасна за живота на единствения бродещ човек край Дунава, отговаря на „буйните вълнения на една душа“, готова да се самопожертвам, но да изпълни дълга си на патриот.

В десета глава на повестта героят е поставен пред поредица от изпитания. Духът, волята за успех, желанието му на всяка цена да докаже беззаветната си преданост на делото и безкористната си любов към родината го водят по пътя на тяхното преодоляване. От дребен хитрец и измамник, Македонски се извисява до представите за нравствен героизъм.

Съобразителността, едно от ценните му качества, го кара да се преобрази до неузнаваемост - преоблечен като селянин, но с револвер в пояса си, подготвен за

всякакви изненади, той търси най-прекия път през гората. Голямо изпитание е препречилата се по средата на Дунава ивица незамръзнала вода, която се тъмнее „нескончаема“: „Водата, черна, страшна, шумеше глухо пред него и отваряше една грозна пропаст за стъпките му.“ Без да губи време и самообладание, Македонски бързо взема решение и се връща назад. В този момент е важно само едно - на всяка цена да изпълни задачата. Нищо не може да го спре: „Някакво вдъхновение, види се, му дойде.“ Глаголите, които използва Вазов, подчертават решителността на героя - „пусна тоягата“, „посегна към стряхата, хвана една дъска,... дръпна я, раз клати я, дигна я нагоре.“ В този миг Македонски е готов да се справи с всяка трудност. Появата на румънеца е второто неочаквано препятствие, но хъшът не се спира пред нищо. Завидна е бързината, с която той взема решение за действие. В конфликта с влаха опитва всичко - и заплаха, и молба, и отстъпчивост, и готовност да плати, и груба физическа сила. Отговорната задача го е променила - той приема спокойно обидите: „разбойнико!“, „хърсъз“, говори „ниско“, нарича румънеца „побратиме“. Благодарение на съобразителността и смелостта си, Македонски надделява над неотстъпчивия румънец. Със засилената употреба на глаголи авторът внушава драматизма на ситуацията: „стана прав, хвана дъската... опря си кракът... измъкна я..., издигна я... и я стовари по главата му с една страшна сила“. В този момент хъшът не мисли за последствията. На читателя е ясно, че Македонски може би е убил влаха. Това не променя отношението към героя, защото над всичко стои един велик идеал - свободата на отечеството. Творецът разкрива драматичната истина, че борбата за свобода поставя пред изпитания участниците в нея, а крайната цел се постига с жертви.

Без да има време за размисъл, героят се устремява напред, към незамръзналата вода. Преди да се отправи към неизвестността, Македонски се прекръства - нещо, което от години не е правил. Читателят е съпричастен към спонтанното му решение да търси упование в Бога. Не за себе си и за собствения си живот се тревожи хъшът, а за успеха на делото. Вазов умело използва жеста, за да разкрие душевното състояние на героя. В този момент човешката боля не е достатъчна.

Трудностите, които Македонски преодолява благодарение на силния си дух, не свършват с преминаването на реката. На другия бряг го очаква заплаха от турските часови и от замръзване. Но топ вече е навлязъл „в областта на премеждията, опасностите и ненадейностите“. Смелостта, хладнокръвието и желязната воля са качества, нужни за преодоляване на опасностите. Хъшът проявява забележителна физическа и нравствена устойчивост. Дори за миг ме помисля да се върне обратно. Чувството за отговорност го подтиква към всеотдайност при изпълнението на мисията. Природното описание допълва представата за страшното изпитание, на което е подкожен Македонски. Чрез градацията на епитети - „намръщено небе“, „грозно, мълчаливо, застрашително“, Вазов подчертава самотата на хъша в неговото благородно начинание. Същевременно писателят изтъква съобразителността, приспособимостта и дързостта - те правят героя незаменим за делото човек. Всецяло устремен към целта, Македонски извършва всичко в името на Родината - най-святото, което притежава.

В десета глава на повестта Вазов показва как волята за успех, безкористният пат-риотизъм и жертвоготовността в името на идеала променят характера на героя. В образа на Македонски се преплитат комичното и героичното, делничното и възвишеното. Над всичко обаче са светлият патриотизъм и свободолюбието, които го извисяват до представите за героичното.